

Araştırma Makalesi

Kemalettin Tuğcu'nun Eserlerinde Çocuk ve Çocuk Hakları

Children and Children's Rights in Kemalettin Tuğcu's Works

Mehmet Akif KAY¹ Ferhat KORKMAZ²

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Batman Üniversitesi, Çocuk Gelişimi Programı, mehmetakif.kay@batman.edu.tr

² Prof. Dr., Batman Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, korkmaz1871@gmail.com

Öz: Kemalettin Tuğcu (1902-1996), kaleme aldığı bütün eserlerinde çocuk konusunu işleyen önde gelen çocuk edebiyatı yazarları arasındadır. Edebiyat dünyasına kazandırdığı eserlerle geniş bir etki uyandırmış, Türkiye'de çocuk edebiyatı denince akla ilk gelen isimler arasında anılmıştır. Eserlerini sanatsallıktan ziyade eğitici ve merhamet uyandırıcı referanslarla kaleme alan Tuğcu, çalışmalarında çocuk hakları ihlallerini doğrudan bir savunu diliyle değil, duygusal ve melodramatik bir anlatımla ortaya koymuştur. Okuyucuda -özellikle de çocuk ve genç okuyucuda- acıma, adalet duygusu ve iyiliğin erdemine olan inancı pekiştirmek amacını taşımaktadır. Tuğcu'nun anlatımı, Türkiye'de çocuk ve çocuk hakları bakımından toplumsal gerçeklere ayna tutmaktadır. Onun hikâyeleri, 20. yüzyıl ortalarından yeni bin yıla ulaşan ülkede kentleşme, yoksulluk ve geleneksel aile yapısındaki çözümlerin en savunmasız kurbanı olan çocukların durumunu belgeler mahiyettedir. Çalışmada öncelikle çocuk hakları kavramı ele alınmış ve Tuğcu'nun eserlerinde çocuğun üstün yararı göz önünde bulundurulurken temel hakları, yaşam hakkı, gelişme hakkı, korunma hakkı, katılım hakkı, eğitim hakkı, ekonomik, duygusal ve fiziksel istismar hususları tematik olarak değerlendirilmiştir. Çalışmada Tuğcu'nun konu bağlamında öne çıkan eserleri örneklem metoduyla taranmış ve çocuk haklarının yoğunluklu olarak ele alındığı çocuk romanlarına odaklanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kemalettin Tuğcu, Çocuk Edebiyatı, Çocuk Hakları, Roman

Abstract: Kemalettin Tuğcu (1902–1996) is among the leading authors of children's literature, having addressed the theme of childhood in all of his works. He has made a significant impact on the literary world through his works and is considered one of the first names that come to mind when discussing children's literature in Turkey. Tuğcu, who wrote his works with an emphasis on educational and compassionate themes rather than artistic flair, addressed violations of children's rights not through a direct, assertive tone but through an emotional and melodramatic narrative. His aim is to reinforce in the reader—especially in children and young readers—a sense of compassion, a sense of justice, and a belief in the virtue of goodness. Tuğcu's narrative holds a mirror to the social realities regarding children and children's rights in Turkey. His stories serve as a record of the plight of children—the most vulnerable victims of urbanization, poverty, and the dissolution of traditional family structures—in a country spanning from the mid-20th century to the new millennium. The study first examines the concept of children's rights and thematically evaluates fundamental rights—including the right to life, the right to development, the right to protection, the right to participation, and the right to education—as well as issues of economic, emotional, and physical abuse, all with the child's best interest in mind, as reflected in Tuğcu's works. In the study, Tuğcu's works that stand out in this context were screened using a sampling method, with a focus on children's novels that address children's rights in depth.

Keywords: Kemalettin Tuğcu, Children's Literature, Children's Rights, Novel

Atıf: Kay, M. A.; Korkmaz, F. (2026). "Kemalettin Tuğcu'nun Eserlerinde Çocuk ve Çocuk Hakları". *Edebî Eleştiri Dergisi*. 10(1): 217-230.

DOI: 10.31465/eeder.1834258

Geliş/Received: 01.12.2025

Kabul/Accepted: 20.03.2026

Yayın/Published: 25.03.2026

Extended Abstract

Childhood is not merely a biological stage of human development but a socially and culturally constructed phenomenon shaped by historical, political, and economic contexts. Modern legal frameworks, particularly the United Nations Convention on the Rights of the Child (UNCRC), define a child as every human being under the age of eighteen and establish four fundamental clusters of rights: the right to life, the right to development, the right to protection, and the right to participation. These rights are grounded in the principle of the “best interests of the child” and aim to secure children’s physical, emotional, social, and intellectual well-being.

Within the Turkish literary tradition, Kemalettin Tuğcu (1902–1996) occupies a distinctive position as one of the most widely read children’s authors of the twentieth century. Although Tuğcu did not explicitly frame his narratives within a legal or rights-based discourse, his novels provide a rich literary archive of children’s lived experiences in contexts marked by poverty, migration, social inequality, family fragmentation, and economic hardship. His works implicitly document numerous instances of children’s rights violations and present narrative resolutions grounded in compassion, moral integrity, and social solidarity rather than institutional enforcement.

The present study examines children and children’s rights in Tuğcu’s selected novels through the lens of the UNCRC framework. Employing a qualitative research design, the study utilizes document analysis as its primary methodological approach. Thirteen novels in which children’s rights violations are directly or indirectly represented were selected through purposive sampling. The texts were systematically analyzed using thematic content analysis based on four principal categories: the right to life, the right to development, the right to protection, and the right to participation. Direct textual references were examined and interpreted within the broader socio-historical context of mid- to late-twentieth-century Turkey.

Findings indicate that the right to life, encompassing access to shelter, food, health, and basic security, constitutes the most frequently emphasized right in Tuğcu’s works. Many child protagonists are orphans, abandoned, homeless, or economically deprived. Their survival often depends not on structured state intervention but on the benevolence of morally upright individuals. In novels such as *Yetim Ali* and *Sokaktan Gelen Çocuk*, community solidarity compensates for institutional insufficiencies. While police officers, doctors, or other officials occasionally appear in the narrative background, their role remains limited and supervisory rather than central. The primary mechanism for securing children’s right to life is interpersonal compassion.

The right to development, particularly the right to education, is frequently disrupted in Tuğcu’s narratives. Child characters are compelled to work at an early age due to poverty, parental loss, or domestic instability. In *Dilenci Baba* and *Küçük Serseri*, education is interrupted as children are forced into harsh labor conditions. Long working hours, exploitative employers, and dangerous environments hinder children’s physical and intellectual development. However, Tuğcu typically constructs a restorative arc: through the intervention of a benevolent adult figure, the child eventually regains access to schooling and a more stable life. This recurring narrative structure underscores both the fragility of development rights and the author’s moral optimism.

The right to protection emerges as another central theme. Physical abuse, emotional neglect, and domestic violence—especially involving step-parents—are recurrent motifs. In *Küçük Serseri*, for instance, the child protagonist is subjected to severe physical violence by a stepfather, resulting in homelessness and marginalization. Notably, such abuse rarely leads to formal legal consequences within the narrative. State mechanisms of child protection are largely absent or underdeveloped. Instead, justice is achieved through moral transformation, personal repentance, or social intervention. This preference for informal resolution reflects both the literary conventions of melodrama and the limited visibility of institutional child protection systems in the socio-historical period depicted.

The right to participation, though less overt, is nonetheless present in Tuğcu’s novels. Child protagonists are frequently portrayed as morally mature, perceptive, and capable of making significant decisions about their own lives. In *Bu Çocuk Kimin*, the quest for identity and belonging highlights the child’s right to know

his biological origins. In other narratives, children's opinions are consulted regarding family decisions such as remarriage. Although these moments are framed within traditional family structures, they signal recognition of the child as a moral subject rather than a passive object. At times, children appear to assume responsibilities beyond their developmental stage, suggesting a tension between agency and premature adulthood.

Across the corpus, Tuğcu's fictional universe consistently prioritizes moral values such as compassion, honesty, patience, solidarity, and forgiveness. Child characters respond to injustice not with revenge but with moral resilience. The "happy ending" structure, characteristic of Tuğcu's narrative style, functions as a symbolic restoration of rights. Even when rights are severely violated, the story concludes with reconciliation, protection, and reintegration into a stable family environment. This narrative optimism reflects the author's deep empathy for disadvantaged children and his desire to instill hope in young readers. Nevertheless, the findings also reveal a significant limitation: the structural role of the state in guaranteeing children's rights remains underrepresented. Legal frameworks, institutional interventions, and systemic reforms are seldom foregrounded. Children's rights are restored through personal virtue rather than enforceable legal mechanisms. From a contemporary rights-based perspective, this may appear insufficient; however, it also provides valuable insight into the socio-cultural realities and literary conventions of the time. Tuğcu's works thus serve as both cultural testimony and moral pedagogy.

In conclusion, Kemalettin Tuğcu's novels constitute an important literary source for examining the historical representation of children's rights in Turkish children's literature. While not explicitly rights-centered, his narratives vividly portray violations of life, development, protection, and participation rights. Through melodramatic storytelling and moral resolution, Tuğcu constructs a vision of social responsibility grounded in compassion and community solidarity. His works simultaneously document the vulnerabilities of children in transitional Turkish society and articulate an ethical framework that prioritizes the best interests of the child. Future research may expand this analysis by comparatively examining Tuğcu's narratives alongside contemporary rights-based children's literature to explore evolving representations of childhood, agency, and institutional accountability.

Giriş

Çocukluk, sadece biyolojik bir yapıdan oluşmayan, aynı zamanda toplumsal ve kültürel bağlam içerisinde anlam kazanan çok boyutlu bir kavramdır. Tarihsel süreç boyunca farklı toplumlarda, coğrafyalarda ve dönemlerde çocukluğa ilişkin algı ve yaklaşımların çeşitlilik gösterdiği görülmektedir. Bu çeşitlilik, çocukluğun evrensel bir tanımının yapılmasını güçleştirmektedir (Dirican, 2018: 41; Karadoğan, 2019: 195). Çocukluk, tarihin farklı dilimlerinde farklı disiplinlerde çeşitli şekilde tanımlanan (Tan, 1989: 75) genelinde masumiyet ilkesinden zihinsel yapıya, cinsellikten fiziksel gelişime birçok tanımda yetişkinlikten ayrılan özel bir dönem olarak tanımlanmıştır (Sağlam ve Aral, 2016: 44). Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesinin 1. Madde'sinde geçen "Bu Sözleşme uyarınca çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır." şeklindeki hükümler çocuk tanımı yapılmaktadır. Türk Medeni Kanunu'nda çocuk kavramıyla ilgili pek çok belirleme bulunurken doğrudan bir çocuk tanımı bulunmaz ancak bu tanım 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) 6/1-b maddede "Çocuk deyiminden; henüz on sekiz yaşını doldurmamış kişi" şeklindeki ifadede on sekiz yaşını doldurmamış kişi olduğu anlaşılmaktadır. Yine Türk Medeni Kanunu'nda 28. Madde'sinde bildirildiği üzere kişinin sağ doğmak koşuluyla hak ehliyetini kazandığı an olan "ana rahmine düştüğü an"da kişilik ve dolayısıyla çocukluk başlar.

Çocukluğun toplumsal ve kültürel olarak yapılandırılması sürecinde ortaya çıkan sosyal eşitsizlikler, çocukluğa ilişkin ortak bir algının oluşmasını engellemektedir. Bu durum, çocukların sosyal konumlarını şekillendiren dinamiklerin çok yönlü bir şekilde irdelenmesini gerekli

kılmaktadır. Çocukluk deneyimini yeterince yaşayamadıkları halde toplumsal hiyerarşinin farklı düzeylerinde çeşitli istismar biçimlerine maruz kalan çocuklar, bu açıdan alanda yapılan araştırmaların odağı haline gelmiştir (Ercan, 2011: 86). Çocuklar, fiziksel ve psikolojik gelişim süreçlerini henüz tamamlamamış olmaları nedeniyle özel koruyucu politikalara gereksinim duyan bir gruptur. Gelişimlerinin devam ediyor olması, onları çeşitli risklere ve istismar türlerine karşı daha savunmasız hale getirmektedir. Bu nedenle, çocukların bedensel ve zihinsel bütünlüğünün korunması, toplumun yanı sıra devletin de temel sorumlulukları arasındadır (Karakaş ve Çevik, 2016: 904).

Sanayi Devrimi'nden sonra, özellikle 20. yüzyılda, ekonomik ve toplumsal dönüşüm sürecinde çocukların karşı karşıya kaldığı sorunlar, çocuk iş gücünün sömürülmesi ve buna bağlı olarak çocuk haklarının gündeme gelmesi ile bu alanda çözüm arayışlarının yoğunlaştığı bir dönem yaşanmıştır (Güçlü, 2016: 9). Çocuk hakları kavramı en geniş anlamda Çocuk Haklarına Dair Birleşmiş Milletler Sözleşme'sinde temel bir çerçeve sunmaktadır. Bu sözleşmede yer alan çocuk hakları; temel olarak yaşama hakkı, gelişme hakları, korunma hakları ve katılma hakları gibi dört ana başlık altında ele alınmaktadır. Yaşama hakkı, çocuğun yaşama ve insanca yaşama olanaklarına sahip olma, sağlık, bakım, beslenme, güvenlik ve barınma gibi temel ihtiyaçlarının sağlandığı hakları kapsamaktadır. Gelişme hakları, çocuğun yeteneklerine uygun yetiştirilme, eğitim, oyun ve dinlenme, bilgi edinme gibi haklarını içerir. Korunma hakları, ihmal, istismar ve sömürüye karşı haklarını güvence altına alır. Katılım hakları ise çocuğun aile ve toplumda etkinlik kazanmasını sağlayan görüşlerini açıklama, kendisini ilgilendiren kararlara katılma, düşüncelerini ifade etme, dernek kurma ile din ve vicdan özgürlüğünden meydana gelir (Akyüz, 2012: 4; UNICEF, 2007: 17). Çocuk hakları, insan haklarının bir parçası olup ayrı bir başlık altında ele alınmalarının nedeni çocukların ayrıcalıklı olmaları değil, gelişimsel özellikleri nedeniyle kendilerine özgü gereksinimlere sahip olmalarıdır. Bu haklar, çocuğun hem insan olmasından hem de bakım, korunma ve yetiştirilme gereksinimlerinden kaynaklanmaktadır (Dirican, 2018: 48).

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi, çocuk hakları açısından temel bir uluslararası sözleşme olup bugün bütün dünyanın taraf olduğu bu sözleşmeden yola çıkılarak ulusal kanunlar düzenlenmiştir. Şüphesiz ki sözleşmede oluşturulan çerçeve bir hareket noktası dikte ederken çocuğun yaşama hakkı, gelişme hakları, korunma hakları ve katılma hakları gibi temel haklarını önceleyerek sosyal ve bireysel gelişimine odaklanmakta, çocuklara vazgeçilmez ve devredilmez haklar konusunda belirleme yapmaktadır. Yine aynı sözleşmede “çocukların özel ilgi ve yardım hakkının dışında gelişmeleri ve esenlikleri için doğal ortamı oluşturan ailenin toplum içinde kendisinden beklenen sorumlulukları tam olarak yerine getirebilmesi için gerekli koruma ve yardımı görmesinin zorunluluğu, çocuğun kişiliğinin tam ve uyumlu olarak gelişebilmesi için mutluluk, sevgi ve anlayış havasının içindeki bir aile ortamında yetişmesinin gerekliliği” hususlarına vurgu yapılmaktadır. İnsan Hakları Sözleşmesinde belirtilen hükümlerin kuşattığı çocuk hakları sözleşmesi, tüm dünyada referans olarak kabul gören önemli bir hukuki metindir (Birleşmiş Milletler, 1989).

Çocuk Edebiyatı ve Kemalettin Tuğcu

Çocuk edebiyatı, çocuğun anlama edimine kavuşmasından erginlik çağına kadar farklı yaş gruplarındaki çocukların gelişim düzeylerine, ilgi alanlarına ve anlayış kapasitelerine uygun olarak yazılmış edebî eserlerin bütünüdür. Çocuk edebiyatının olarak tasnif edilen edebiyatın en önemli yanı, öğretici vasfının ağır basması ve belli ölçülerde sanatsallık ihtiva etmesidir. Çocuklar için problem çözmenin farklı bir boyutu olan sorun odaklı çocuk edebiyatı “çocuk okurun

okuduğu kitaplarda birtakım problemlerle yüz yüze geldiği ve bu problemlerle başa çıkabilme yetisini kitaplar aracılığıyla kazandığı edebiyatın adı” olarak tanımlanmaktadır (Yılmaz ve Yakar, 2018: 31).

Çocuk edebiyatı, salt eğlendirme amacının ötesinde, çocukların dil gelişimini destekleme hayal gücünü zenginleştirme (Alan, 2020: 144), empati kurma becerisini geliştirme ve temel değerleri aktarma (Kaya ve Erdem, 2020: 100) gibi önemli işlevler üstlenmektedir. Öykü, masal, roman ve şiir gibi farklı türlerde kaleme alınan çocuk edebiyatı eserleri, genellikle görsel öğelerle desteklenirken çocuğun dünyasını şekillendiren temel değerleri aktarma amacını güder. Dolayısıyla çocuk edebiyatı eseri denildiğinde amaçsallıktan ziyade bir araçsallık söz konusu olur. Çocukların okumalarında çocuk haklarına ilişkin duyarlılığın oluşmasını sağlayan eserler değerlendirilmeye değer bir diğer önemli husustur (Aslan ve Doğan Güldenoğlu, 2018: 92).

Kemalettin Tuğcu (1902-1996), 94 yıllık yaşamında 20. yüzyıl Türkiye'sinin pek çok büyük dönüşüm ve değişimin sergilendiği kırılma anlarına tanıklık etmiş çocuk ve aile kavramları etrafında şekillenen edebî bir üretime odaklanan önemli bir çocuk edebiyatı yazarıdır. O yüzden eserlerinde çocukların masum dünyalarının yanı sıra toplum ve siyasal sistemlerin kırılma anlarında birer nesneye dönüşen çocuk ve çocuk dünyasının anlatımını ve bu konuda adalet, merhamet, masumiyet, dayanışma ve hak gibi kavramlar üzerinde şekillendirdiği kurgusal metinleri pek çok etki uyandırmıştır. Tuğcu'nun çocuk romanları, çocuk hakları kavramını ideolojik ve felsefî düzeyde doğrudan ele almasa da bu hak ihlallerine dair çok sayıda durumu edebî biçimde yansıtmaktadır. Onun popülerliği, bu sorunların toplumun geniş kesimlerinde yankı bulduğunun ve çocuk olma halinin zorluklarına dair ortak bir duyarlılık yarattığının göstergesidir. Öte yandan romanlarında işlediği hususlar, sanatçının kendi yaşamından izler taşıdığı kadar gözlemlediği toplum hayatına dair sosyolojik gerçeklerle örülüdür. Kemalettin Tuğcu'nun okuyucu kitlesi çocuklardan oluşmaktadır. Ayaklarından fiziksel engelli olan, herhangi bir okul eğitimi almadan kendini yetiştirmiş 1935'ten itibaren kendini çocuklar için eserler üretmeye adanmıştır. Kitaplarında hayatın yıpratıcılığına karşı koyan zorlukların üstesinden gelen pes etmeyen iradeli, zeki, cesur, garip ve fakir çocuk figürleri karşımıza çıkmaktadır. Romanlarında verdiği örneklerle umudunu yitirmeyen, yardımsever, her zorluğun üstesinden gelen azim hikâyelerini anlatmıştır (Sınar, 2006: 191). Yazarlığı, “marazi bir tutku” olarak tanımlayan Tuğcu erken Cumhuriyet devrinde sahneye çıkarak 1980'li yılların ortalarına kadar çocukların en çok okuduğu yazar olmayı başarmıştır (Şirin, 2018: 9). Romanlarındaki kurguyu sağlam temellere oturtan Kemalettin Tuğcu, eserlerinde İstanbul Türkçesi ile yazılmış uzun cümlelerden kaçınan çocukların anlayabileceği yalın bir anlatım tarzı belirlemiştir. Romanlarında yaşanan dramatik hadiselerin yoğunluğu kişiliğinin bir yansıması niteliğindedir (Şimşek, 2015: 84).

Kemalettin Tuğcu, eserlerinde genellikle dezavantajlı çevre ve koşullarda yaşayan çocukları temel figür olarak seçmiştir. Dört yüzü aşan eserinde ağırlıklı olarak öksüz ve yetim çocukları, çalışmak zorunda kalan, evsiz kalan, temel hakkı olan bir ailede yaşayamayan çocuklar konu edinilir: “Öksüz, yetim çocukları, kenar mahallelerde yaşayan çocukları gözlemleyen yazar, aslında muhtaç olma veya ulaşamama noktasından hayata bakar. Çocukta bulunduğu, hayatın getirdiği zorlukları yenme, bu zorluklara gösterdiği mücadelede başarılı çıkma gücünü de eserlerine yansıtmıştır.” (Balta, 2017: 1523). Tuğcu'nun eserlerinde ağırlıklı olarak “sevgi, dostluk, merhamet, yardımlaşma, dürüstlük gibi insani değer ve temalar” (Özcan, 2014: 631) ele alınmaktadır. Kanter de Tuğcu'nun karakterlerini “toplumun bizatihi içinden seçtiği gibi

yokluklarla, felaketlerle, sıkıntılarla ve sefaletlerle mücadele eden mutsuz, yoksul ve kimsesiz çocukların yaşam sahnelerinden” (Kanter, 2018: 149) aldığını vurgulamaktadır.

1. Yöntem

1.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada, Kemalettin Tuğcu'nun eserlerinde çocuk ve çocuk hakları temasının incelenmesi amacıyla nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi tekniği kullanılmıştır. Doküman analizi, araştırma sürecinde veri kaynağı olarak kullanılan yazılı, görsel ya da dijital materyallerin sistematik biçimde toplanması, incelenmesi, değerlendirilmesi ve yorumlanmasına dayanan bilimsel bir araştırma yöntemidir (Sak vd., 2021: 228).

1.2. Verilerin Toplanması

Araştırmanın çalışma grubunu Kemalettin Tuğcu'nun çocuk ve çocuk hakları temasını içeren romanları arasından, çocuk hakları ihlallerini doğrudan veya dolaylı olarak işleyen ve ulaşılabılır olan eserler amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilmiştir (Patton, 2014: 230). *Annesizler, Bekçi Baba, Adını Değiştiren Çocuk, Bu Çocuk Kimin, Satılan Çocuk, Yetim Ali, Küçük İşportacı, Sokaktan Gelen Çocuk, Dilenci Baba, Babasızlar, Küçük Serseri, El Kapısı, Balıkçının Kızı*

1.3. Verilerin Analizi

Veri analizi kapsamında Kırıl'ın (2020: 183) aşağıda belirtilen doküman analizi süreci takip edilmiştir.

1. *Araştırma konusunun, yöntem ve tekniğinin seçimi Dokümanın seçimi, dokümana ulaşma ve doküman sınırlama*
2. *Dokümanın orijinalliğini kontrol etme Doküman anlamaya çalışma, detaylı ve derinlemesine okuma*
3. *İçerik analizi Kategorilerin/temaların oluşturulması ve analiz birimlerinin yerleştirilmesi*
4. *Sayısallaştırma ve yüzdelerle ifade etme (isteğe bağlı)*
5. *Veriyi raporda kullanma ve yorumlama*
6. *Araştırmanın yayına dönüşmesi*

Bu çalışmada, Kemalettin Tuğcu'nun Şekil 1'de belirtilen eserleri içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Veri analizi sürecinde metinler sistematik biçimde okunmuş, çocuk hakları literatüründe yer alan “yaşama hakkı, gelişme hakkı, korunma hakkı ve katılım hakkı” temaları kapsamında kodlamalar yapılmıştır. Analiz sürecinde, belirlenen temaları desteklemek amacıyla romanlardan doğrudan alıntılara yer verilmiş ve bu alıntılar yorumlanarak sunulmuştur.

Tuğcu'nun çocuğun temel hakkı olan yaşama hakkı ile bağlı haklarını ele aldığı eserinden biri de *Sokaktan Gelen Çocuk* adlı romanıdır. On yaşından biraz üstünde olan Murat, sokakta yaşayan evsiz bir çocuktur. Murat, Polis Memuru Halil tarafından sokaklardan kurtarılır ve bir lostra dükkânında Yaşar Usta'nın yanında barınma, beslenme ve çalışma olanağına kavuşur (Tuğcu, 2012ç: 10). *Bir Garip Kızcağz* adlı çocuk romanında fidyeye için kaçırılan ve sonrasında bir aileye evlatlık olarak verilen çocuğun trajik hikâyesine yer verilmiştir (Güney, 2007: 100).

Tuğcu'nun pek çok çocuk romanında temel hak olan yaşama hakkı bir kontrast olarak kullanılmış, çocukların diğer bütün hakları ikincil duruma düşmüş gibi yansıtılmıştır. Genel olarak değerlendirildiğinde Kemalettin Tuğcu'nun eserlerinde çocukların yaşama hakkı ve buna bağlı temel ihtiyaçları çoğunlukla toplumsal destek mekanizmalarıyla karşılandığı görülmektedir.

Gelişme hakkı

Gelişme hakkı; çocuğun yeteneklerine uygun yetiştirilme, eğitim, oyun ve dinlenme, bilgi edinme gibi haklarını içerir.

Tuğcu'nun kimi romanlarında çocuklar, eğitim hakkından yararlanırken kimi romanlarında içine düştüğü derin yoksulluk ve evsizlik nedeniyle çalışmak zorunda kaldıklarından bu haklarını kullanamazlar. *Sokaktan Gelen Çocuk* romanında Murat; annesi ve babası ayrı kişilerle evlenmiş ne üvey anne ne de üvey baba onu eve kabul etmemişlerdir (Tuğcu, 2012ç: 7). . Sokağa henüz on yaşını doldurmuşken atılan Murat, çalışmaya başladığı lostra dükkânında kalarak yaşama tutunmaya çalışır. Romanda Murat için eğitim hakkından bile söz edilmez. Oyun ve dinlenme hakları, Murat'ın yabancı olduğu kavramlardır. (Tuğcu, 2012ç: 11).

Dilenci Baba romanında sekiz yaşındaki İlhan o yaşlarda babasını kaybetmiş, annesiyle beraber derin bir yoksulluk içine düşmüştür. İlhan, zorlu koşullar altına eğitimine devam edemez. Annesi ağır bir hastalık nedeniyle hastaneye yatırılınca sokaklarda yaşamaya mecbur kalır: “İlhan bir haftadan beri sokaklardaydı. Artık ne yiyecek bulabiliyor, ne okula gidebiliyor, ne de barınacak bir yer bulabiliyordu.” (Tuğcu, 2012d: 8). Tuğcu'nun pek çok hikâyesinde olduğu gibi varlık ve yokluk arasında sallanan İlhan'ı bir el çekip kurtarır. Dilenci Baba eserinde Dilenci Baba adlı dilenci görünümlü ve yer yer kendisine Hızır denilen adam kurtarır. Annesinin tedavisinin tamamlanmasını sağlar, annesi ve İlhan'ı yanına alarak onların hayatta tutunmalarını sağlar. İlhan böylece temel haklarına kavuşur, okula devam eder. Tuğcu'nun *Miras Yediler* adlı çocuk romanında çiraklık yapmak zorunda kaldığı için eğitim hakkından mahrum kalan çocuklar bulunmaktadır (Güney, 2007: 99). Benzer şekilde *Sokak Köpeği* adlı çocuk romanında babaları ölen iki kardeşin; üvey baba olacak kişi tarafından eğitim haklarının engellenmesi söz konusu edilmektedir (Güney, 2007: 102).

Tuğcu'nun çocuk romanlarında çocuk kahramanların eğitim hayatları, temel haklarının ihlal edilmesi nedeniyle çoğunlukla kesintiye uğrar. Ancak romancı, bu kesintiye rağmen çocukları içinde düştükleri derin yoksulluk, istismar ve ağır çalışma koşullarından kurtararak eğitim hayatına yeniden kazandırır. *Balıkçının Kızı* eserinde Deniz “Bir balıkçı kızının da okuyabileceğini göstermek için çalışıyorum” diyerek “Balıkçı kızı” vurgusunun, toplumsal sınıf temelli bir önyargının varlığına işaret etmektedir. Bu önyargıyı yıkmak içinse eğitim hakkını savunmaktadır (Tuğcu, 2012ğ: 16).

Korunma hakkı

İhmal, istismar ve sömürüye karşı haklarını güvence altına alır. Çocuk Hakları Sözleşmesinin 19. maddesinde “(1) Bu Sözleşmeye Taraf Devletler, çocuğun ana-babasının ya da onlardan yalnızca birinin, yasal vasi veya vasilerinin ya da bakımını üstlenen herhangi bir kişinin yanında iken

bedensel veya zihinsel saldırı, şiddet veya suistimale, ihmal ya da ihmalkar muameleye, ırza geçme dahil her türlü istismar ve kötü muameleye karşı korunması için; yasal, idari, toplumsal, eğitsel bütün önlemleri alırlar. 2. Bu tür koruyucu önlemler; burada tanımlanmış olan çocuklara kötü muamele olaylarının önlenmesi, belirlenmesi, bildirilmesi, yetkili makama havale edilmesi, soruşturulması, tedavisi ve izlenmesi için gerekli başkaca yöntemleri ve uygun olduğu takdirde adliyenin işe el koyması olduğu kadar durumun gereklerine göre çocuğa ve onun bakımını üstlenen kişilere, gereken desteği sağlamak amacı ile sosyal programların düzenlenmesi için etkin usulleri de içermelidir.” denilmek suretiyle çocuğun her türlü ihmal ve istismara maruz kalması için taraf devletlere sorumluluk yüklemektedir. Tuğcu'nun eserlerinde bu durumlara maruz kalan çocukların sorunları genellikle çevrede bulunan kişilerce çözülmektedir. Tuğcu her ne kadar çeşitli idari ve adli süreçlerden bahsetse de ihmal ve istismar çoğunlukla kayda geçirilmeden pratik toplumsal yaklaşımlarla çözülmüşe benzemektedir. Elbette Türkiye’de hem eski Medeni kanun hem de bağlı mevzuatın çocukların korunmasına ilişkin önemli hükümler barındırdığı bilinir. Tuğcu'nun yaklaşımı devlet koruması ve tedbirinden ziyade örfi çözümlere odaklanmaktadır.

Tuğcu'nun *Babasızlar* adlı çocuk romanında Murat, annesi ile babası ayrı yaşadığından annesiyle oturur. Annesinin Cemil Bey (Şaban) ile evlenmesi sonrasında kötü muameleye maruz kalır. Cemil Bey, Murat’a karşı şiddet ve hakaret eylemleri içinde bulunur (Tuğcu, 2012e:50-51). Annesi onu korumak için Nesibe Hanım’a gönderir. Nesibe Hanım ayrıca Murat’ı evlat edinir (Tuğcu, 2012e: 37).

Tuğcu'nun *Küçük Serseri* romanının kahramanı olan ve henüz 10-11 yaşında olan Erol da babası öldükten sonra kendisini bir şiddet sarmalı içinde bulur. Babasının ölümünden sonra Rüstem Bey ile evlenen annesi Erol’a daha iyi bir hayat kurma arayışına girer. Ancak evlendiği adam olan Rüstem Bey, kısa sürede gerçek yüzünü göstererek Erol’a yaşadığı evi cehenneme çevirir: “Rüstem Bey dönüp kapıyı kapattı. Ben ayakta ve karşısında duruyordum. Bana öyle bir tokat vurdu ki hemen yere düştüm. Bunun üzerine beni tekmelemeye başladı. Hırsını alamadı. Odasına giderek oradan bastonunu aldı. Başıma, bacaklarıma, yine kafama vuruyordu (...) Ben sürüne sürüne hırsı gibi merdivenlerden indim. Sokak kapısını açıp çıktım. Ne kadar gittim, nasıl yürüdüm bilmiyorum. Yeniden bayılmışım. Yüzüme sular serper, ıslak bezlerle yüzümü silerken ayıldım. Karakola gelmişim. Beni oraya getirmişler, komiserin kanepesine yatırmışlar. Belediye doktoru da beni soymuş. Önce otomobil filan çığnedi sanmışlar.” (Tuğcu, 2012f: 20-21). Üvey babanın sakatlamaya yönelik şiddetine maruz kalan Erol, karakoldan ayrıldıktan sonra eve dönmez ve sokak serserisi olur. Burada romanda devletin sorumluluğu bağlamında bir yükümlülükten bahsedilmez. Rüstem Bey, Erol’un annesi Nebile Hanım ile hiçbir şey olmamış gibi yaşamına devam eder. Olayla ilgili herhangi bir cezai işlem tesis edilmez, romanın akışı içerisinde çocuğun devlet veya uluslararası sözleşmelerde sabit olan hükümler doğrultusunda koruma altına dahi alınmaz. Özetle *Küçük Serseri* romanında olduğu gibi Tuğcu'nun pek çok romanında çocukların devletçe korunma hakları işlenmez. Romancı ve yazar Tuğcu, devlet eliyle yaptırımları neredeyse hiç işlemez, çocukların kanuni haklarına değinmez. Bu yönüyle çocuklara uygulanan şiddet ve istismar genellikle kötü niyetli uygulayıcılarının yanına kâr gibi kalır; çocukların hakkı kurgu çerçevesinde genellikle ihkak-ı hak yoluyla tecelli ettirilmeye çalışılır.

Tuğcu'nun romanlarında çocuklar kendilerine karşı yapılan kötülüğe karşı iyilikle cevap verirler. İyi-kötü çatışması böylelikle iyinin üstünlüğüyle sona erer. *Sokaktan Gelen Çocuk*'ta kendisini eve istemeyen çocuk işçi Murat'ın eniştesi Kadri, kendisine yapılan iyilikle terbiye olur ve neticede iyi bir insan hâline gelir. Yine aynı şekilde söz konusu romanda kendisini sokağa atıp

başka kadınla evlenen babası Hilmi Bey'i içine düştüğü zor durum ve bakımsızlık ile terk edilmişlikten kurtarır. (Tuğcu, 2012ç: 67-70).

Tuğcu'nun *Adımı Değiştiren Çocuk* adlı eserinde Türkiye'de 1970'li yıllarda çocuk haklarının ne kadar sınırlı bir değerlendirme içinde ele alındığını gözler önüne sermektedir. Eserde temel olarak kimlik ve aidiyet hakkı hususları üzerinde durulmaktadır. Mehmet Ali'nin gerçek kimliğini bilme hakkı yıllarca ihlal edilmiştir (Tuğcu, 1979:44). Çocuğun biyolojik anne-babasını tanıma hakkı ihlal edilmiştir. Yine eserde köy çocuklarının sistematik şekilde dayak yemesi normalleştirilmiştir. Mehmet Ali'nin şiddete maruz kalmaması ise bir ayrıcalık olarak sunulmuştur (Tuğcu, 1979:4). Yine bu eserde köy çocuklarının erken yaşta çalışmaya başlamaları ve eğitim haklarından yoksun bırakılmaları hususu dikkat çekmektedir. Tuğcu'nun *Bu Çocuk Kimin* adlı eserinde çocuk hakları ve çocukların korunması teması, hikâyenin merkezinde yer almaktadır. Eser, doğumda karıştırılan iki çocuğun hikâyesini anlatırken çocuk haklarının farklı boyutlarını gözler önüne sermektedir. Eserde Yaşar, gerçek anne ve babasından ayrı büyütülmüş, gerçek kimliği kendisinden gizlenmiştir. İlk gençlik yıllarına girdiği zamanlarda gerçek annesi Serap Hanım'a karşı güçlü bağlar hisseder. En sonunda gerçek anne ve babasına kendini kabul ettirse de Yaşar'ın gerçek kimliğini bilme hakkı yıllarca ihlal edilir Yaşar'ın "Ben benliğimi, kimliğimi arıyorum efendim. Onu muhakkak bulacağım." (Tuğcu, 2005:58) şeklindeki talebi eserin bağlandığı hukuki soruna çözüm arayışını yansıtır. Ayrıca "Beni sizi inandırmaya uğraşmayacağım. Ben zengin ve asil bir ailenin evladı olmak hevesinde değilim. Asabiyetinizle beni susturuyorsunuz. Huzurunuzu kaçırmamak için yanınızda bir sığıntı gibi yaşıyorum. Hâlbuki ben sizin hakiki oğlunuzum. Nedense siz her şeyi tesadüflere bağlıyorsunuz. Benim ortaya attığım belirtilere gözlerinizi kapatıyorsunuz." (Tuğcu, 2005:77) ifadesiyle özlemini dile getirmiştir.

Tuğcu'nun çocuk hakları bağlamında kaleme aldığı en derinlikli eserlerden biri de *Annesizler*'dir. Şükran Hanım evlendiği Cemil Bey'in önceki eşinden olma Ahmet, üvey anneye karşı ön yargılarla dolduruluşa getirilmiş bir çocuk olmasına rağmen çocuğa pek çok hakkını gerçek babasına rağmen sağlamıştır. Cemil Bey, çocuğa babalık yapmanın sadece onu beslemek olduğunu, evladıyla manevi bağ kuramayan bir baba tipolojisini yansıtır. Şükran Hanım, toplumdaki olumsuz algının tersine Ahmet'le ilgilenir, annesinin hatırasına saygı gösterir, suistimal edilen Arda ve Suzi gibi çocuklara yasal haklarının iade edilmesini sağlayarak (Tuğcu, 1977a:95) bir nevi koruyucu annelik yapar. Böylelikle Şükran Hanım, toplumun şuuraltını oluşturan üvey annelik ön yargısına karşı bir tez olarak esere yerleştirilen ana bir karaktere dönüşür.

Tuğcu'nun, *Bekçi Baba* eserinde 1970'lerin Türkiye'sinde çocuk haklarının sistematik bir koruma altında olmadığını, öksüz çocukların bir nevi tesadüf eseri karşılaşmalarla bireysel ve toplumsal iyiliklere muhtaç kaldığını gösterir. Hikâyede Sevim'in yaşadığı temel sorun çocuk işçiliği tehdididir. On üç yaşındayken çalışmaya zorlanması, dönemin sosyal gerçekliğini yansıtır. Hanife Teyze çocuğa mütemadi bir şekilde "çalış" baskısı yapar (Tuğcu, 1977b:36). "Bu zamanda bir kız çocuğuna iş bulmak çok ağır bir sorumluluğu üzerine almak demektir. Kötü insanların, kötü patronların yanına düşebilirsin." İfadesiyle Sevimin erken yaşta çalışmaya başlamasının istismar edilme ihtimalini artırabileceğine değinilmiştir (Tuğcu, 1977b:21).

Ahmet Cemil Bey bu duruma karşı çıkar: "Bu yaşta, akça pakça bir kızı bir atölyeye, bir fabrikaya, nihayet bir konfeksiyoncuya teslim edeceksin. Bin türlü ihtiyaç içinde kıvranan kızcağız sağdan, soldan gelen sataşmalara ne güne kadar dayanacak?" (Tuğcu, 1977b:31). Albay da uygun iş bulamaz: "on sekiz yaşından aşağı çocukları çalıştırmak da kolay değil" (Tuğcu, 1977b:33). Dolayısıyla çalışmaya zorlanan bir çocuğun koruma altına alınarak eğitim hakkına kavuşması

hikâyenin merkezinde yer alır. *Yetim Ali* romanında, Hasan dayının bakımını üstlenmek istemediği sıpa Aliş tarafından sahiplenilmiştir. Hayvan büyüüp değer kazanmaya başlayınca Hasan dayı onu geri istemiştir. Hayvanı vermek istemeyen Aliş'in durumu muhtarın araya girmesiyle çözülür; Aliş'in hayvana yaptığı masraflar hesaplanınca Hasan Dayı sıpayı Aliş'e bırakmak zorunda kalır (Tuğcu, 2012b: 23). Burda da hakkı gaspedilmeye çalışılan çocuğun korunduğu görülmektedir.

Tuğcu'nun eserlerinde aile son derece önemli bir yer tutar. Tuğcu, eserlerinde ele aldığı çocuk karakterleri belli bir aile çerçevesi içinde sunar. Bu aileler, son derece kırılğan olup genellikle anne-babanın birlikte çocuğa insanca yaşam hakkı sunamadığı problemlili aile yapılarından seçer. Biyolojik olmayan ebeveynlerle beraber yaşayan çocuklar, şiddet ve istismar kurbanı olur ve bu anlamda aile içinde büyüme/yetiştirilme hakları ihlal edilir. Tuğcu, *Küçük Serseri* adlı çocuk romanında, öksüz bir çocuğun hayatta kalma mücadelesini sokak çeteleri olgusunun toplumsal gerçekçilik perspektifiyle ele almaktadır. Babasını kaybetmeden önce huzurlu bir yaşam süren Erol'un, bu kayıpla birlikte yaşadığı travmatik dönüşüm, üvey babanın uyguladığı baskı ve şiddet olayları üzerinden kurgulanmaktadır (Kanter, 2018:152).

Tuğcu'nun çocuk romanlarının başka bir hususiyeti de erken çocukluk dönemlerinde ve genellikle 10-12 yaşında çalışmak zorunda bırakılan çocukların ağır ve uzun çalışma koşulları altında ezilmeleridir. Üvey baba istismarı nedeniyle evsiz kalarak çalışmak zorunda kalan Erol'un bulaşıkçı, kurye ve garson olarak işe başladığı koşullar da son derece ağırdır: "Erol ağır bir iş tutmuştu. Çok yoruluyordu. Sabahın yedisinden akşamın dokuzuna, bazen on ikisine kadar ayak üstü koşuyordu." (Tuğcu, 2012f:28). Aynı şekilde *El Kapısı* adlı çocuk romanında bakıcılık yapan Yıldız, ağır çalışma koşullarının yanı sıra duygusal istismara da maruz kalmaktadır. Evin gelini Handan Hanım'ın, Yıldız'ı küçümsemek için kullandığı "Bende kabahat ki bu sofraya oturup hizmetçi ile yemek yiyorum."-"Sen el kapılarında, kırk ev kedisi gibi dolaşmaya alışmışsın." gibi ifadeler duygusal istismara örnek olarak gösterilebilir (Tuğcu, 2012g:15, 22). Yine çalışmak zorunda kalan başka bir kız çocuğu olan Deniz, balıkçılık ve kayıkçılık yaparak hayata tutunmaya çalışır (Güney, 2007:108), bu çalışma koşulları yaşına göre tehlikeli ve ağırdır (Tuğcu, 2012:8-10). *Göçmen Kızı* adlı çocuk romanında Gürcistan'dan gelen göçmen kızın ebeveynleri ölmüş ve kimsesiz olarak büyüme zorunda kalırken hayatın bütün sorumluluklarını küçücük omuzlarına yüklenmiştir. Benzer şekilde *Kayıkçı Kızı* adlı eserde de babası ölen küçük kız ağır sorumluluklar altına girmiştir (Güney, 2007:99). Köylü Çocuk romanında şiddetin son derece travmatik temsili vardır, hatta "domestic violence" nedeniyle kadın cinayetine uzanan öykü çocuğun gözlerinin önünde cereyan etmektedir (Güney, 2007:100). Bu sorumluluklar nedeniyle çocuklar pek çok evrensel hakkını kullanamamakta ve zorlu koşullar karşısında en temel hakları olan yaşam hakkının muhafazası bile zaman zaman çok çetrefil hale gelmektedir.

Katılım hakkı

Çocuğun aile ve toplumda etkinlik kazanmasını sağlayan görüşlerini açıklama, kendisini ilgilendiren kararlara katılma, düşüncelerini ifade etme, dernek kurma ile din ve vicdan özgürlüğünden meydana gelir.

Tuğcu'nun *Küçük İşportacı* adlı eserinde, kendisi yetim olan Nazmi, dul olan annesi Seher'i geçindirmek için türlü mücadele ve zorluklar içindedir. İş insanı Halit Kaçar bey Nazmi ile annesini evine alarak temel ihtiyaçlarını karşılarken annesiyle evlenmesi hususunda gönülsüz de olsa hem Halit Bey'in hem de annesi Seher Hanım'ın onun görüşünü de almalarına tanık oluruz. Neticede annesinin Halit Bey'le evlenmesine razı olan Nazmi, geçim sıkıntısı ve yoksulluktan kurtulur (Tuğcu, 2012c:60,66).

Çocuğun, ekonomik sömürüye ve her türlü tehlikeli işte ya da eğitimine zarar verecek ya da sağlığı veya bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlaksal ya da toplumsal gelişmesi için zararlı olabilecek nitelikte çalıştırılmasına karşı korunma hakkı bulunmaktadır (BMÇHS, Md.32). Tuğcu'nun eserlerinde çocuk işçiler çok yer tutmaktadır. Özellikle çocuk işçilerin sömürülmesi, fazla çalıştırılması, yoksulluk nedeniyle içine düştüğü zaruret nedeniyle çalışarak temel barınma ve beslenme hakkına ulaşamadığı vurgusu ön plandadır. Tuğcu'nun *Küçük İşportacı* eserinde Nazmi, işportacılık yaparak annesinin ve kendisinin geçimini temin etmeye çalışırken kazandığı para yeterli olmaz, bir el onları içine düşürdüğü derin yoksulluktan çekip kurtarır. Böylece Tuğcu'nun hemen hemen bütün eserlerinin ortak planı olduğu üzere hakları ihlal edilmiş olan çocukları çocuk haklarının korunduğu, insanca yaşamın sağlandığı bir yaşama ulaştırarak eserine nihayet verir; onun eserinde daima mutlu son vardır. Bu da romancının çocuklara karşı duyduğu derin merhametten kaynaklanırken hacil durumda kalan çocukların öyküsüyle eserini neticelendirmeye gönüllü razı olmaz. Bu da sanatçının çocuklarla ilgili kurduğu toplum düşüncesinin bir yansıması olarak değerlendirilebilir.

Tuğcu'nun yazdığı çok sayıda çocuk romanında çocukların katılma hakkına ilişkin detaylara yer verilmektedir. Çocukların önemli bir kısmının hayat mücadelesine erken katılmaları nedeniyle aktif oldukları bu nedenle aktif haklarını yerine göre aşırı şekilde kullandıkları da gözlemlenmektedir. Korunmaya muhtaç olmalarına rağmen, temel haklarını kullanırken çocuklar çoğunlukla bir ikilem arasında karar vermek zorunda kalırlar. Romantik sonlarla eserini noktalamayı seven yazar, eserin sonunda çocuklar içine düştükleri zor durumdan kurtularak roman neticelenir. Çocukların mutlu sona ulaşmasında aldıkları kararların isabetliliğinin yanı sıra sağduyu ve öngörü sahibi çocuklar kendileriyle ilgili kararlara katılarak doğru tercihlerde bulunurlar. Böylece kendi kararlarının sorumluluğunu üstlenen çocuklar daha iyi ve daha insancıl bir dünyaya ulaşmış olur.

Sonuç

Bu çalışmada Tuğcu'nun romanlarında temel haklarını kullanamayan çocukların genellikle toplum ve duyarlı bireyler tarafından kurtarılarak kendilerine temel hakların sağlandığı tespit edilmiştir. Bu çocuklara sahip çıkılması genellikle duyarlı ve iyiliksever kişi ve çevrelerce sağlanır. Tuğcu'nun eserlerinde çocukların temel haklarının sağlanması, devletten ziyade toplumun üzerinde duran bir vazife olarak yansıtılır. Devlet kurumları her ne kadar fonda görünse de süreçlerin insanca yürütülmesinin sağlanmasını denetler mahiyettedir. Bu açıdan devlete düşen rol ve görevler eserlerde ne yazık ki son derece silik kalmış veyahut yeteri kadar işlenmemiştir.

Tuğcu'nun eserlerinde işlenen karakterler akıllı, sabırlı, dürüst ve empati duygusu kuvvetli çocuklardır. Tuğcu; yoksulluk, toplum dışına itilmişlik ve sair nedenlerle temel haklarından yararlanamayan çocuklara imkânlar sağlayarak toplumun parmakla gösterdiği birer örnek tipe dönüştürmüştür. Tuğcu düşlediği toplum modelini eser kurgusuna hemen hemen benzer planlarla yansıtmıştır.

Tuğcu'nun eserlerindeki çocuk karakterler kendilerine kötü davranan kişilere iyilikle cevap vererek yüksek ruh olgunluğunun birer sembolüne dönüşürler. Yetim Ali'de Ali, eşeğini çalan Hasan Dayı'ya hastalığında bakarken Sokaktan Gelen Çocuk'ta Murat, kendisini evine dahi almayan eniştesi Kadri'yi hapiste ziyaret eder, ona para verir, yemek götürür; ayrıca tek yaşamak zorunda kalan ablasına bakar.

Tuğcu'nun romanlarında çocuklar genellikle kendi yaşlarının üstünde bir anlayış ve kavrayış düzeyine sahiptir. Kendi yaşlarından ziyade hayatın onlara yüklediği sorumluluk altında bile mutlu olmayı bilirler. Yine çocuklar çalıştıkları iş yerlerinde büyük bir sömürü altındadır; çalışma

ve yaşam koşulları son derece ağırdır. Onlar, hiçbir şekilde emeklerinin karşılığını alamazlar, sürekli olarak kötü muameleye maruz kalırlar. Ancak onlar yine de bu ağır hayat koşullarını omuzlarında umutla taşımak zorunda kalırlar. Kemalettin Tuğcu'nun eserleri genellikle romantik plana bağlı olarak kaleme alındığından çocuklar da kendilerini içinde buldukları kötü koşullardan çekip kurtaran bir ele ihtiyaç duyarlar; devlete düşen ödev ve görevler ise Tuğcu'nun romanlarında çoğunlukla ihmal edilmiş benzer.

Tuğcu, eserlerinde ele alınan hususlar dolayısıyla merhamet temasını öne çıkarır. Belirtildiği gibi, çocuğa ilişkin bütün değerler merkezi noktada yer alırken zorda kalan çocuklar, hakları ihlal edilen çocuklar toplumsal ve bireysel duyarlılık sayesinde kurtulurlar. Tuğcu, eserlerinde devlete düşen rol ve görevleri işlememeyi tercih etmiş, romanlarının melodramatik kurgusunu çoğunlukla tesadüfi kurtuluşlarla sağlamıştır.

Kaynakça

- Alan, Y. (2020). Türkçe öğretmeni adaylarının çocuk edebiyatına yönelik görüşleri. *International Journal of Scholars in Education*, 3(2), 135–147. <https://izlik.org/JA45HR55EN>
- Akyüz, E. (2012). *Çocuk hakları (Çocukların hakları ve korunması)*. Pegem Akademi.
- Aslan, C., & Doğan Güldenoğlu, B. N. (2018). Çok satılan çocuk edebiyatı kitaplarında çocuk hakları üzerine bir çözümleme. İçinde Y. Karaman Kepenekci & P. Taşkın (Ed.), *Prof. Dr. Emine Akyüz'e armağan: Akademisyenlikte 50 yıl* (ss. 90–103). Pegem Akademi.
- Balta, E. E. (2017). Kemalettin Tuğcu'nun eserlerinde kötülüğe maruz kalan çocuklar. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 6(3), 1520–1535. <https://izlik.org/JA49YZ65LM>
- Birleşmiş Milletler. (2023). *Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi*. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22184.pdf>
- Dirican, R. (2018). Tarihi süreçte çocukluk ve çocuk hakları. *Çocuk ve Gelişim Dergisi*, 2(2), 51–62. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/607131>
- Ercan, R. (2011). Modern çocukluk paradigması. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 3(2), 85–98. <https://www.zfwt.org/index.php/ZfWT/article/view/229>
- Güçlü: (2016). Çocukluk ve çocukluğun sosyolojisi bağlamında çocuk hakları. *Sosyoloji Dergisi*, (1 Özel Sayı), 1–22. <https://izlik.org/JA33AT92SD>
- Güney, N. (2007). *Kemalettin Tuğcu'nun elli romanında geçen ölüm ve şiddet temasının incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kanter, B. (2018). Kemalettin Tuğcu romanlarının sosyolojik zemini. İçinde M. R. Şirin (Haz.), *Kemalettin Tuğcu: Çocuklara okumayı sevdiren yazar* (ss. 149–156). Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Karadoğan, U. C. (2019). “Çocuk ve çocukluk” kavramının tarihsel süreçte değerlendirilmesi. *Çocuk ve Medeniyet*, 4(7), 195–226. <https://izlik.org/JA77NS24FT>
- Karakaş, B., & Çevik, Ö. C. (2016). Çocuk refahı: Çocuk hakları perspektifinden bir değerlendirme. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(3), 887–906. <https://izlik.org/JA93AM65CA>
- Kaya, M., & Erdem, İ. (2020). Çocuk edebiyatı eserlerinin 7. sınıf öğrencilerinin empati becerisinin gelişimine etkisi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), 79–114. <https://doi.org/10.33711/yyuefd.671863>
- Kıral, B. (2020). Nitel bir veri analizi yöntemi olarak doküman analizi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 170–189. <https://izlik.org/JA54BW95FL>
- Navruz, C. (2024). *Kemalettin Tuğcu'nun hikâyelerinde yer alan değerlerin alımlama estetiği kuramına göre incelenmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özcan, N. (2014). “Bir Vicdan Muhasebecisi Kemalettin Tuğcu” *Türk Dili, Çocuk ve İlk Gençlik Özel Sayısı*. S.756, s.s.631-637. <https://tdk.gov.tr/wp-content/uploads/2015/01/631.pdf>
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri* (M. Bütün & S. B. Demir, Çev. Ed.). Pegem Akademi.

- Sağlam, M., & Aral, N. (2016). Tarihsel süreç içerisinde çocuk ve çocukluk kavramları. *Çocuk ve Medeniyet*, 1(2), 43–56. <https://izlik.org/JA65WJ36HP>
- Sak, R., Sak, İ. T. Ş., Şendil, Ç. Ö., & Nas, E. (2021). Bir araştırma yöntemi olarak doküman analizi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(1), 227–256. <https://doi.org/10.33400/kuje.843306>
- Sınar, A. (2006). Türkiye’de çocuk edebiyatı çalışmaları. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, (7), 175–226. <https://izlik.org/JA87KW33JN>
- Şimşek, Ş. (2015). Kemalettin Tuğcu’nun romanlarında değerler eğitimi. *Uluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 1(1), 79–104. <https://izlik.org/JA99CB78FE>
- Şirin, M. R. (2018). Sunuş. İçinde M. R. Şirin (Haz.), *Kemalettin Tuğcu: Çocuklara okumayı sevdiren yazar* (ss. 9–11). Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Tan, M. (1989). Çağlar boyunca çocukluk. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 22(1), 71–88. https://doi.org/10.1501/Egifak_0000000859
- Tuğcu, Kemalettin (1977a). *Annesizler*. İstanbul: Kurtuluş Yayınları.
- Tuğcu, Kemalettin (1977b). *Bekçi Baba*. İstanbul: Kurtuluş Yayınları.
- Tuğcu, Kemalettin (1979). *Adını Değiştiren Çocuk*. İstanbul: İtimat Kitabevi.
- Tuğcu, Kemalettin (2005). *Bu Çocuk Kimin*. İstanbul: Damla Yayınevi.
- Tuğcu, Kemalettin (2012a). *Satılan Çocuk*. İstanbul: Damla Yayınevi.
- Tuğcu, Kemalettin (2012b). *Yetim Ali*. İstanbul: Damla Yayınevi.
- Tuğcu, Kemalettin (2012c). *Küçük İşportacı*. İstanbul: Damla Yayınevi.
- Tuğcu, Kemalettin (2012ç). *Sokaktan Gelen Çocuk*. İstanbul: Damla Yayınevi.
- Tuğcu, Kemalettin (2012d). *Dilenci Baba*. İstanbul: Damla Yayınevi.
- Tuğcu, Kemalettin (2012e). *Babasızlar*. İstanbul: Damla Yayınevi.
- Tuğcu, Kemalettin (2012f). *Küçük Serseri*. İstanbul: Damla Yayınevi.
- Tuğcu, Kemalettin (2012g). *El Kapısı*. İstanbul: Damla Yayınevi.
- Tuğcu, Kemalettin (2012ğ). *Balıkçımın Kızı*. İstanbul: Damla Yayınevi.
- Türkiye Barolar Birliği. (2024). <https://share.google/WJiHhnsJI9SdsBge>
- UNICEF. (2007). *Çocuk hakları ve gazetecilik uygulamaları: Hak temelli perspektif*. UNICEF. <https://www.unicef.org/turkiye/media/3966/file/%C3%87OCUK%20HAKLARI%20VE%20GAZETEC%4%B0L%4%B0K%20UYGULAMALARI%20HAK%20TEMELL%4%B0%20PER SPEKT%4%B0F.pdf>
- Yılmaz, O., & Yakar, Y. M. (2018). Türk çocuk edebiyatında sorun odaklı yaklaşım. *Çocuk ve Medeniyet*, 3(6), 29–42. <https://izlik.org/JA32XM43ZP>